

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

Musik- och teaterbiblioteket
240 år!

Den bästa dagen är en
dag i Växjö?

Deweyrummet för musik

Ugglas noter

Nina Hagen symbol för
Bokmässan 2011

Årets nätverksträff för
musikarkiv

Zorn, Hodell och Pistolteatern
på Arkivens dag

25:-

nr.4
2011

KALENDARIUM 2012

- Mahlerutställning från Österrikes ambassad på Musikhögskolans bibliotek i Malmö, från december till januari
- IAMLs* styrelsemöte 2 - 3 mars (i Krakow) - för den händelse någon har ett ärende till styrelsen
- Musikmässan i Frankfurt 22-25 mars
- Årsmötet äger rum 19-20 april på Eric Sahlström institutet i Tobo. Kursdagen kommer att arrangeras kring temat "Världens musik och dans"
- IAMLs* konferens i Montréal 22 - 27 juli

*IAML=The International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

Draperi hos Smålands musikarkiv. Omslagsbilden: Lillo-Ann Ericsson visar 1600-talsnoter på utbildningsdagen i Växjö. Foton Lena Nettelbladt.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörens ruta	12	Zorn, Hodell och Pistolteatern på Arkivens dag
4	Musik- och teaterbiblioteket 240 år!	13	Årets nätverksträff för musikarkiv
6	Kungl. Musikaliska akademiens högtidssammankomst	14	Nina Hagen symbol för Bokmässan 2011
8	Deweyrummet för musik	18	Ugglas noter
9	Den bästa dagen är en dag i Växjö?	19	Summary in English

www.iaml.info

Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteks-föreningen, svenska sektionen av IAML, International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Lena Nettelbladt
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm

08-519 554 10 lena.nettelbladt@muslib.se
Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 250:-, institutioner 400:-, veteraner,
studerande, arbetslösa 125:-
Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära kollegor

Adventstid är en tid som jag ofta längtar efter, att få tända ljus och dricka glögg. Tyvärr är det lite grann som i maj – man längtar och längtar och när advent eller maj äntligen är här då går tiden jättefort och det är massvis att göra. Jag fick ett råd av en gammal god vän idag – boka in tid med dig själv i din kalender. Tid för att njuta och bara vara.

Julmusiken har varit framme på skyltning länge nu på de flesta musikbibliotek, här i Hagfors såväl som på många andra ställen hör vi luciasången övas både här och där. Tänk vad musiken ändå är mycket värd för stämning och välmående. Dagens samhälle premierar mest den vänstra hjärnhalvan där ordning och reda finns. Utan den estetiska biten (högra hjärnhalvan) klarar vi dock inte av någonting. Något som många beslutsfattare idag har glömt bort och som även vi på musikbiblioteken märker av.

I SMBF och IAML pågår som de flesta vet en aktiv diskussion om IAML:s framtid, hur ska föreningen organiseras och hur ska vi arbeta. I detta ligger också frågan – vad gör vi av musikbiblioteken?

Foto: Ingemar Jobansson

Även vårt uppdrag förändras över tid. Vi planerar en kursdag som vi än så länge kallar *Framtidsdagen* – håll ögonen öppna på SMBF:s hemsida, vi lägger ut information om när och var så fort vi har fått programmet lite mer klart. Det kommer att bli en riktigt spännande dag tror jag.

Greppa nu det rykande färska numret av Musikbiblioteksnytt, ställ fram lite glögg

och pepparkakor och njut av trevlig läsning och att det snart är jul.

En riktigt God jul och Gott nytt år önskar jag er alla!

Vi har spännande tid framför oss!

Många varma hälsningar
Birgitta Sparre

Redaktörens ruta

Det är dags.....
att betala in medlemsavgiften.

- Enskilda medlemmar 250 kr
- Institutioner 400 kr
- Veteraner, studerande och arbetslösa 125 kr

Betala avgiften till föreningens plusgiro 65 21 22-3

Observera att vi inte skickar ut något inbetalningskort.

I årsavgiften för alla ingår medlemskap i Svenska musikbiblioteksföreningen och tidskriften Musikbiblioteksnytt. För enskilda medlemmar och institutioner ingår även medlemskap i den internationella musikbiblioteks- och musikarkivsföreningen IAML och tidskriften Fontes.

Om du som läser detta ännu inte är medlem och vill bli det - kontakta föreningens sekreterare Kerstin Carpvik per mail, kerstin.carpvik@muslib.se, eller telefon, 08-519 554 29.

Vill du bli redaktör? Jag har varit redaktör för Musikbiblioteksnytt i fem år. Jag har fortfarande många idéer till artiklar men jag tycker att det vore bra om någon annan trädde in som redaktör. Kanske kan vi hjälpas åt?

Jag önskar er tack för i år och God Jul.

Mycket nöje önskar Lena Nettelbladt

Om inget annat anges är skribent och fotograf Lena Nettelbladt.

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

www.smbf.nu

musikbiblioteksforum@listserv.kb.se

www.facebook.com/ (Musikbiblioteksföreningen)

Musik- och teaterbiblioteket 240 år!

||| Astrid Evasdotter Smith, Musik- och teaterbiblioteket

1 771 bildades Kungl. Musikaliska akademien. En "archivarius" fick enligt stadfästelsebrevet i uppgift att ordna akademiens "handlingar och musicalier och däröfver författa Register". Detta var början till det som under många år var känt som Musikaliska akademiens bibliotek, eller MAB, och som nu sedan 2010 heter Musik- och teaterbiblioteket.

Bibliotekets stora dag firades i november med ett jubileumssymposium i Kungl. Musikaliska akademiens lokaler på Blasieholmen i Stockholm.

Pehr Frigel, archivarius

Gunnar Ternhag, svensk musikforskare och professor i ljud- och musikproduktion var moderator för dagen som innehöll många intressanta föredrag. Mattias Lundberg, tidigare raritetsbibliotekarie vid MTB, numera musikforskare vid Uppsala universitet, berättade om bibliotekets första bibliotekarie, Pehr Frigel (1750-1842). Han hade ämbetet i 42 år, och ansågs som en mycket vis och lärd man av sin samtid, inte minst på grund av sin aktningvärda ålder. Han blev 92 år, något mycket ovanligt vid denna tid. Frigel var en konservativ man vad gäller musik, och ansåg till exempel Mozart för modern! Däremot var han en stor beundrare av den brittiske kompositören William Horsley, och lärde sig engelska för att kunna brevväxla med denna. Han skrev gärna kommentarer

om kvaliteten på bibliotekets material, ungefär som Strindberg långt senare skrev "Humbug!" i marginalen på böcker som inte föll honom i smaken. Frigel sammanställde 1806 den första katalogen över bibliotekets samlingar. Denna katalog i tre volymer lär få stor betydelse för framtida forskare på svensk musik.

Utile Dulci

Vi fick också höra MTBs överbibliotekarie Veslemöy Heintz berätta om bibliotekets Utile Dulci-samling. Samlingen tillhörde det vittra sällskapet Utile Dulcis ("nytta med nöje") musikaliska areopag, och har funnits länge i bibliotekets samling. Från början delades samlingen upp på olika avdelningar i biblioteket, men har nyligen kunnat sammanföras igen tack vare en av bibliotekets tidigare raritetsbibliotekarier, Anna Lena Holm. Hon har genomfört ett omfattande arbete med att identifiera Utile Dulcis noter med hjälp av sällskapetets stämpel, i form av en lyra, som finns på noterna. Utile Dulci-samlingen har digitaliserats och finns tillgänglig på bibliotekets webbplats, <http://www3.smus.se/UtileDulci/>

Helena Munktell 1852-1919

Senare under dagen fick vi lyssna till fascinerande föredrag av Christina Tobeck: *Den dolda kvinnohistorien : Helena Munktell i ljuset*. Hennes föredrag belyste de kvinnliga tonsättarnas villkor i början av 1900-talet, och det var

tyvärr lätt att relatera till det jämställdhetsuppdrag som Statens musikverk har fått. (Se gärna våra webbsända panel-samtal om jämställdhet i musiklivet på <http://www.statensmusikverk.se/live/>).

Akademien och folkmusiken

Eftermiddagen inleddes i visans och folkmusikens tecken. Först berättade Märta Ramsten, tidigare chef för Svenskt visarkiv om "*...enkla genljud från de djupa skogarna*": *Kungl. Musikaliska Akademiens arkiv som källa : Akademien och folkmusiken*. Vi fick lära oss att akademien inte prioriterade folkmusiken

“ “ Frigel var en konservativ man vad gäller musik, och ansåg till exempel Mozart för modern!

något särskilt från början. Folkmusikfrågor togs inte upp i protokoll vid denna tid, utan behandlades i diverse bilagor. Framåt slutet av 1800-talet började folkmusik bli mer och mer prioriterat, och akademien gjorde till sist en insamling som resulterade i ungefär en kapsel material. För den som är intresserad av akademiens protokoll, finns de nu indexerade i en databas. Se <http://www.smus.se/earkiv/kma/>.

Publiken på bibliotekets jubileumsdag. I förgrunden Jan-Olof Rudén samt Christina Tobeck, som höll föredrag om Helena Munktell.

Balladen på estraden

Näste talare var Magnus Gustafsson från Smålands musikarkiv med ämnet *Balladen på estraden*. Han talade vidare om hur akademiens intresse för folkmusik växte, så att vid dess 100-årsjubileum 1871 det faktiskt framfördes tre folkvisor från scenen. I början gavs folkvisorna ut i en form som var anpassad till kammarmusicerande, och väldigt fokuserad på melodin. Magnus berättade vidare om just balladernas roll, och vi fick njuta av vackra sångexempel av Ulrika Gunnarsson, sångerska och sedan länge anställd på Svenskt visarkiv.

På jakt efter spelbara noter

Efter detta var det dags för Anders Wiklund, operaforskare och professor i musikvetenskap. Han berättade om vägen från autograf till spelbart uppförandematerial. Det var intressant att höra om svårigheterna med att fastställa vilken som egentligen är originalversionen av ett verk. Det är inte alltid givet att det handskrivna originalet är mest "äkta" eller speglar tonsättarens inten-

tioner. Ibland kan den tryckta versionen vara mer äkta, då den innehåller verket i dess mera slutgiltiga form. Samtidigt kan till exempel tonarter variera beroende på vilken sångerska man tänkte sig vid tiden! Knepig, alltså!

Hyllning till musikbibliotek

Sedan var det dags för B Tommy Andersson. Titeln på hans föredrag var Arkivmaterialets betydelse för dirigenter. Vi bibliotekarier fick i detta föredrag njuta

“ “ Musikbibliotek ser han som en absolut förutsättning för att alla som vill kunna utveckla sina kunskaper i musik.

av något av en hyllning, eller i alla fall en bekräftelse på vikten av vårt arbete. Vi fick höra om hur B Tommy som liten satt hemma med studiepartitur i hand och studerade klassisk musik. Musik-

bibliotek ser han som en absolut förutsättning för att alla som vill ska kunna utveckla sina kunskaper i musik. Annars riskerar vi att gå miste om de barn som inte har intresserade föräldrar eller ekonomiska förutsättningar att studera musik.

Ett löv från Wagners grav

Dagens sista talare var Henrik Karlsson, med föredraget *Ett löv från Wagners grav - och en massa annat : om Peterson-Berger-samlingarna i Musik- och teaterbiblioteket*. Han har gått igenom mycket material i P-Bs hem Sommarhagen och hade många roliga anekdoter att berätta. Bland annat att det i samlingarna ingår något så kuriöst som några löv plockade på Wagners grav. Biblioteket har nu ungefär 70-80 kapslar med arkivmaterial efter P-B. Materialet finns beskrivet och hittas lättast via arkivregistret på bibliotekets webbplats: <http://www.muslib.se/arkivregister.html>. Avslutningsvis fick vi lyssna till några fina fjällsånger av P-B, framförda av Ensemble Fleder.

Kungl. Musikaliska akademiens högtidssammankomst

Eftersom Musik- och teaterbiblioteket, före detta Musikaliska akademins bibliotek, fyller 240 år i år, tyckte jag att det passade att närvara vid Akademiens årliga högtidssammankomst den 28 november. Biblioteket hörde till akademien från 1771-1981.

Sista måndagen i november samlas Akademiens ledamöter till den årliga Högtidssammankomsten i Akademiens Stora sal, Nybrokajen 11 i Stockholm.

Gagna musikkulturen

Så här står det om Musikaliska akademien på deras webbplats:

"Kungl. Musikaliska akademien instiftades av Gustav III år 1771. Idag är Akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens musikliv.

"Akademien har till ändamål att främja tonkonsten och musiklivet. Den skall därvid följa utvecklingen inom det svenska och internationella musiklivet, ta initiativ för att gagna musikkulturen samt på musikens skilda områden stödja utbildning, forskning och konstnärligt utvecklingsarbete."

Ur Kungl. Musikaliska akademins stadgar, fastställda av regeringen den 27 april 2000.

Drottningen, Kronprinsessan och prinsessan Christina

I Musikaliska akademien sitter cirka 170 svenska och 60 utländska ledamöter. De är musiker, sångare, tonsättare, musikforskare, pedagoger, musikadministratörer och journalister. Förste ledamöter är Drottningen, Kronprinsessan och prinsessan Christina.

Verksamheten leds av styrelsen och tre preses. Föredragande är ständige sekreteraren Tomas Löndahl tillika chef för personalen vid Akademiens kansli.

Akademien är organiserad efter nämnder och kommittéer, såsom nämnden för musikpolitik, stipendienämnden, forsknings- och publikationsnämnden med flera.

- Ständig sekreterare Tomas Löndahl
- Preses: Kjell Ingebretsen, professor
- Thomas Jennefelt, tonsättare
- Anna Lindahl, dekan, violinist

Styrelseledamöter:

- B Tommy Andersson, professor, dirigent, tonsättare
- Britt Marie Aruhn, hovsångerska
- Sven-David Sandström, professor, tonsättare
- Staffan Scheja, prorektor, professor, pianist
- Christina Tobeck, fil. dr. musikdirektör
- Anders Jormin, professor, kontrabasist

Kungl. Musikaliska akademins pristagare 2011

Medaljen för tonkonstens främjande

- Gunilla von Bahr, flöjtist, musikadministratör
- Olle Hjort, violinist, spelman
- Irène Mannheimer, pianist, pedagog
- Märta Schéle, sångerska, pedagog
- Martin Tegen, musikforskare, pedagog, översättare
- Dan-Olof Stenlund, körledare

Stipendier

- Gunnar Spjuth, lektor i gitarrspel
- Niklas Haak, pedagog
- Eva Unosson, pedagog
- Joel Speerstra, musikforskare
- Folke Bohlin, musikforskare får Harald Göranssons stipendium
- Marie Samuelsson, tonsättarpris till musikforskaren Bo Wallners minne
- Daniel Börtz, tonsättare får Ingvar Lidholm-priset som delas ut för första gången
- Victoria Borisova-Ollas, tonsättare får Christ Johnson-priset
- Fredrik Ljungqvist, saxofonist får jazzpriset
- Dan Laurin, blockflöjtist får interpretpriset

Tomas Löndahl, Kungl. Musikaliska akademins ständige sekreterare, vid sitt skrivbord

”En kvint som den högsta lycka”

Programmet på högtidsdagen börjar med att Mikael Samuelson sjunger två Barfotasånger av Allan Pettersson till ackompanjemang av Thomas Schuback på piano. Preses Kjell Ingebretsen öppnar sammankomsten med de ord som alla inleder med: *Ers kungliga höghet, ärvade akademiledamöter, mina damer och herrar*. Han poängterar att Akademien fyller 240 år. ”Akademien ska värna vårt

“ “ Ständige sekreteraren Tomas Löndahl håller ett fint tal om kulturen, om faran med att kulturen blir en vara bland andra varor.

musikarv och stödja alla som på något sätt sysslar med musik i det här landet”, säger han. Därefter får vi höra en sats ur en Stråktrio i c-moll av Hermann Berens d.ä. Det är Cecilia Zilliacus, Johanna Persson och Kati Raitinen som spelar. Ständige sekreteraren Tomas Löndahl håller ett fint tal om kulturen, om faran med att kulturen blir en vara bland andra varor. ”Vad händer om Kulturskolorna börjar se eleverna som kunder och inte som medborgare?” Han talar om

projektifieringen inom kulturen och om en förskjutning mot nyttigheten. Akademien ska fungera som en motkraft och värna om kulturen som egenvärde. Han berättade om skrifter Akademien givit ut och seminarier de arrangerat under året. Tomas avslutar med att citera Carl Nielsen: ”Man måste visa de övermätta att ett melodiskt terssprång bör betraktas som en Guds gåva, en kvart som en upplevelse och en kvint som den högsta lycka.” Sen får vi höra musik av Fredrik Ljungkvist, född 1969. Vid prisutdelningen föräras han med jazzpriset på 100 000 kronor. Stycket heter Oslo och framförs av Fredrik Ljungkvist, saxofon, Klas Nevrin, piano, Per Åke Holmlander, tuba, Mattias Welin kontrabas och Jon Fält trummor.

Priser och medaljer

Nu är det Kronprinsessan Victorias tur. Hon ser mycket glad ut då hon delar ut medaljer och priser, hon säger några ord till var och en som vi i publiken tyvärr inte hör. Efter prinsessans framträdande får vi höra uruppförandet av ett sprudlande stycke för 2 pianon, Djurgården Tales skrivet av Vicoria Borisova-Ollas som framförs av Ivetta Irkha och Roland Pöntinen. Det är 100 år sedan Jussi Björling föddes. Yrsa Steius som skrivit boken *Tills vingen brister*, berättar gripande om underbarnet Jussi och särskilt om hans förhållande till pappa sångläraren. Jussi framträdde första gån-

gen när han var 4 år och det var 12 december 1915 i Örebro. Pappan och de tre sönerna bildade Björlingkvartetten och turnerade flitigt i hela Sverige. Pojkarna fick inte gå i skola och hade inget eget liv utanför sången. När pappan dog var Jussi 15 år och han hade då haft 1000 konserter. Han fortsatte sin sångarbana och slog igenom som 20-åring i Köpenhamn och fick en lysande sångkarriär. Han sista framträdande var i augusti 1960. Jussi dog när han var 49 år, kanske ville Gud ha honom för sig själv, avslutar Yrsa Steinius. För mig avslutas kvällen med en sats ur Beethovens *Spöktrio* som framförs av Peter Friis Johansson piano, Daniel Migdal violin och Erik Wahlgen violoncell, men för de frackklädda och långklänningförsedda ledamöterna väntade middag i Vinterträdgården på hotell Grand.

Avlidna ledamöter

- Hans Leygraf, pianist
- Endre Wolf, violinisten
- Hans Nordmark, violinist och jurist, f d VD för STIM
- Ingvar Wixell, sångare
- Anders Lougin, slagverkare

Årets nya ledamöter

- Nils Landgren, trombonist
- Anna Larsson, sångerska
- Tobias Ringborg, violinist och dirigent

Årets utländska medlemmar

- Cecilia Bartoli, sångerska
- Gustavo Dudamel, dirigenten
- Valery Gergiev, dirigent
- Emma Kirkby, sångerska

Dewey- rummet för musik

Dewey är det för Sverige nya klassifikationssystemet för noter och böcker. Många i bibliotekssverige kämpar för att lära sig detta system byggt helt på siffror. Kungliga biblioteket har ett ansvar för övergången till Dewey och för utbildning i systemet.

Därför håller Kungliga biblioteket det virtuella Deweyrummet öppet en timme varje torsdag. Projektledare Magdalena Svanberg sitter på plats och svarar på frågor. Besökarna i Deweyrummet kan använda webbkamera och mikrofon för att delta eller bara se och lyssna och använda chattfunktionen. Varje torsdag har olika teman. Torsdagen den 17 november handlade Deweyrummet om nummer 780 som är musik. Magdalena fick hjälp av Anders Cato. Han har tillsammans med Veslemøy Heintz översatt nummer 780 till svenska. Deltagarna hade fått komma med frågor i förväg och Anders hade förberett svar och förklaringar. Anders satt i Göteborg

på sin arbetsplats som är Biomedicinska biblioteket. Först höll han en utmärkt allmän presentation av 780. Här citat från Deweybloggen: ”I Dewey särskiljs inte litteratur om musik, noter och inspelningar från varandra, utan allt klassificeras under 780. Uppgift om

“ “ I Dewey särskiljs inte litteratur om musik, noter och inspelningar från varandra, utan allt klassificeras under 780.

medieform anges på andra ställen i katalogposten, men alltså inte i deweykoden. Typiskt för 780 är de rika möjligheterna till nummerbyggnad. Det finns flera tilläggstabeller som gör att man kan bygga nummer där flera olika fasetter som musiktradition, musikform, instrument, typ av ensemble kombineras.”

Skiljer inte på olika genrer för rock

En fråga som diskuterades var hur olika rockgenrer ska klassificeras. Svaret är 781.66 eller 781.42166 om sången ska poängteras. Dewey skiljer inte på olika rockgenrer. I kommande upplaga av Dewey, nr 23, blir det möjligt att klassificera något som hybridstil med tilläget 17, countryrock som en hybridstil baserad på rock blir 781.661742. Pär Johansson, som arbetar på Musik- och teaterbiblioteket, har gjort två lathundar för klassificering av vokalmusik och instrumentalmusik i Dewey. Dessa lathundar samt Anders presentation och frågorna och svaren kan du hitta på Deweybloggen: <http://deweybloggen.kb.se/?p=526>.

Läs mer om Dewey och musik i Musikbiblioteksnytt 2010 nummer 2.

Den bästa dagen är en dag i Växjö?

Musikbiblioteksföreningen bjöd in till en utbildningsdag i Växjö och det var Berit Linden som arrangerade dagen på bästa tänkbara sätt. Berit är bibliotekarie vid Linnéuniversitetet i Växjö och ansvarar bland annat för musiklitteraturen.

På kvällen torsdagen den 29 september åt vi middag på den vackert belägna restaurangen *4 krogar vid sjön*. Fredagen 30 september bjöd Växjö på strålände sol och vi fick en härlig promenad från hotellet till Linné-universitetet där Berit tog emot oss 22 deltagare med fullmatade mappar och kaffe och smörgås. Catta Torhell, överbibliotekarie, hälsade oss välkomna. I januari 2010 öppnade Linnéuniversitetet som är en sammanslagning av Växjö universitet och Kalmar högskola. Universitetet har 35 000 studenter och 2000 anställda varav 50 personer är anställda på biblioteket. Berit Linden och Marie Fredriksson är kontaktbibliotekarier för Institutionen för kulturvetenskaper.

Notdetektiv

Martin Ekholm, från Echo musik berättade om sin förlagsverksamhet i Växjö. Han är återförsäljare för cirka 150 musikförlag från hela världen. Han sparar varje papperskatalog han får tag i och har tid att vara detektiv om kunden söker en särskild not. Martin är notkonsult åt kyrkomusiker som söker repertoar

och han deltar i utställningar till exempel musikmässan i Frankfurt. Echo musik hjälper musikhögskolornas bibliotek med noter för kör, orgel, flöjt, och solosång men du kan fråga om vilken not som helst och han försöker hålla bra priser och snabba leveranser.

Ballader

Karin Eriksson är lektor vid institutionen för kulturvetenskaper vid Linnéuniversitetet och hon presenterade två projekt om medeltida ballader som hon är arbetar med. Definitionen av en medeltida ballad utgår från texten. Det är strofiska berättande visor, oftast

“ “ Forskningen samlar musikvetare, litteraturvetare, språkveta-re och konstvetare och deras teorier och metoder möts och befruktar varandra.

med omkväden. De kan delas in i naturmytiska visor, riddarvisor och legendvisor. I Skandinavien finns en gemensam repertoar av medeltida ballader men med kopplingar till övriga Europa, särskilt de anglosaxiska länderna. I Sverige har vi ett standardverk med balladuppteckningar och det är Sveriges medeltida ballader som utgavs 1983-2001 i sju band.

Växjö domkyrka.

Intermedialitet – förhållandet mellan olika medier

Karins ena projekt heter *Intermedialitet och den medeltida balladen* och det startade år 2006. Intermedialitet handlar om förhållandet mellan olika medier, sång, musik, dans och bild. Forskningen samlar musikvetare, litteraturvetare, språkveta-re och konstvetare och deras teorier och metoder möts och befruktar varandra. År 2008 resulterade projektet i boken *En värld för sig själv: nya studier i medeltida ballader* med Gunilla Byrman som redaktör. Boken är ett resultat av ett Nordiskt balladmöte i Växjö 2008 där forskare, utövare och pedagoger medverkade. I år kom också boken *Intermediala perspektiv på medeltida ballader* med Lars Ellerström som redaktör.

Berit Linden, Margareta Odenman, Agneta Tsuboi, Peter Berry, Anna Håkanson Scott, Stefan Wistrand, Eric Hammarström, Johanna Grut, Ann-Christine Olsson, Kerstin Carpvik och Elisabet Andersson.

Visdatabas

Karins andra projekt handlar om *Stephensamlingen*. George Stephens var en folkmusikintresserad filolog som föddes i Liverpool 1813. Han kom till Sverige och samarbetade med Gunnar Olof Hyltén-Cavallius, född 1818 i Småland. De startade Svenska forn-

“ “ Under hösten ska vi följa en skolklass som ska gå på konsert och opera och de ska få berätta om sina intryck.

minnesföreningen. På Växjö stifts- och landsbibliotek finns en stor manuskriptsamling efter George Stephens med cirka 900-1000 manuskriptblad varav cirka 400 är ballader. Med hjälp av pengar från Riksbankens jubileumsfond har biblioteket skannat in det mesta. Syftet är att skapa ett digitalt komplementband till Sveriges medeltida

ballader. Det kommer att bli en visdatabas och det är ett samverkansprojekt med Musik i Syd/Smålands musikarkiv och Linnéuniversitetet. Det finns en prototyp och den kommer troligtvis att bli allmänt tillgänglig år 2013. Karins presentation kan du se på föreningens webbplats: www.smbf.nu

Önska i P2 har lyssnarna i centrum

Pernilla Eskildsdotter är programledare och Cecilia Josefson är producent för radioprogrammet *Önska i P2*. De fick sätta på ett reprisprogram för att kunna komma till oss och berätta. Programmet har funnits sedan 2006 och sänds direkt från Växjö 6 timmar per vecka, kl. 9-10 på vardagar och 8-9 på lördagar. Lyssnarna kan skicka in önskningar per brev, e-post eller ringa in önskningar till en telefonsvarare dygnet runt. Man kan också önska och kommentera direkt på deras webbsida där även all information om vad som spelas finns. Programmen går att höra i efterhand i 30 dagar. Programledarna har mycket kontakt med Sveriges radios musikbibliotek för att få

hjälp med information kring önsknin-garna.

-Vi vill ha ett tilltal och en ton som gör att alla ska känna sig välkomna att lyssna och att ta kontakt med oss. Även om man inte kan allt om musik. Vårt uppdrag är att vara en dörröppnare till P2 och att hitta yngre generationers lyssnare. Under hösten ska vi följa en skolklass som ska gå på konsert och opera och de ska få berätta om sina intryck. Vi försöker också fånga upp andra än infödda svenskar. Med anledning av det judiska nyårsfirandet blev det ett helt program med judisk musik där vi bland annat spelade skivor med tenoren Joseph Rosenblatt kallad en judisk Caruso.

Önska – mer än ett radio-program

-Vi har en ambassadörsverksamhet kring programmet. Ambassadörerna berättar om sitt musikintresse på webbsidan. En person bloggar om programmet på persiska. Kulturskolorna har samlat in önskningar från barn. Vi har startat en facebookside där vi vill skapa möten

mellan professionella musikutövare och publik.

Vi fick höra några inslag om en lyssnare som är en riktig groupie till tenoren Stephano Ferrari, ett där orgelprofessor Ralph Gustavsson berättar om sin orgellärare Nils Eriksson och om Ebbe som klagade på konsertrepertoaren i Jönköping och blev inbjuden till ett programråd. Programmet med ambitionen att sprida intresse för den klassiska musiken är mycket mer än ett radioprogram.

Smålands musikarkiv

Efter en kort rundvandring i Linnéuniversitetets bibliotek och lunch i deras matsal, tog vi oss i det strålande vädret ner på stan och besökte Smålands musikarkiv där vi fick vi kaffe och bulle. Sandra Axelsson är dansarkivarie och hon berättade om dokumentationen av dans. Arkivet har danstidningar och

“ “ Han fotograferar dansbanor och går igenom gamla tidningslägg för att kartlägga vilka artister som har spelat på vilka dansbanor.

filmer med dans, bland annat dansbeskrivningar från 1916 och framåt. Sandra arbetar med digitalisering och att göra materialet sökbart. Arkivet har bland annat filmer efter Henry Sjöberg som startade Samarbetsnämnden för folklig dans. Lennart Carlsson arbetar med dokumentation av populärmusiken i Kronobergs län. Han fotograferar dansbanor och går igenom gamla tidningslägg för att kartlägga vilka artister som har spelat på vilka dansbanor. Allt samlas i en databas och där finns bland annat 40 000 nöjesannonser från länet. Arkivet har till exempel 156 klipp om gruppen The Ark. Lennart Carlsson är arkivtekniker och han berättade om arbetet med att föra över inspelningar av spelmän och vissångare från rullband, kassetband och VHS till digitala format. Lennart och Leif gör en

del intervjuer med dansbandsmusiker och folkmusiker. De arbetar också med balladprojektet som Karin Eriksson håller i. Smålands musikarkiv startade 1992. ”Arkivets främsta uppgift är att tillvarata och bevara regionens musiktraditioner.” Chef är Magnus Gustafsson. Sammanlagt arbetar 8 personer på arkivet. I arkivet finns även noter med småländsk folkmusik och militärmusik från Kronobergs regementes musikkår och enskilda arkiv från privatpersoner. Leif Carlsson avslutade med ett mycket trevligt kåseri kring nöjeslivet i trakten. Vi fick stifta bekantskap med punkbandet Von Gam från Hovmantorp och till slut se ett bildspel med bilder på olika dansorkestrar. Läs Leif Carlssons artikel om Smålands musikarkiv i Musikbiblioteksnytt 2009 nr 1 http://smbf.nu/dok/mbn/mbn_2009_01.pdf

En musikskatt ur Växjö stadsbiblioteks arkiv

Det första man ser när man går in i Växjö stadsbibliotek, är ett café och ett piano, därnäst ser man en låg hylla med noter. Det gladdde oss mycket att musiken har en så framträdande plats. Även på barnavdelningen fanns en hylla med musikböcker väl synlig. Lillo-Ann Ericsson, bibliotekarie vid Växjö stadsbibliotek, höll i dagens sista programpunkt. Hon visade en bok med titeln Från Sigfridsmessa till The Ark, om musiklivet i Växjö. Växjö har varit en framträdande musikstad sen medeltiden. 1623 fick Växjö sitt gymnasium, det gymnasium som Linné gick i. Axel Nilsson Hake var den första musikläraren. Biblioteket har en stor samling noter från gymnasiet och de finns registrerade i RISM. Det är en databas som innehåller en internationell inventering av noter i tryck och handskrift före 1800. Vi fick se noter från 1600-talet, bland annat kompositioner av Andreas Hammerschmidt (1611–1675). Lillo berättar att biblioteket får många frågor från musiker från utlandet men att ingen i Sverige verkar vara intresserad av samlingen.

Touch and turn

Vi fick se en dyrgrip, *Liber Cantus*, Växjöångboken.

”Biskop Krokius i Växjö stift gav 1623

ut denna nya upplaga av *Liber Cantus*, en känd mässbok som numera finns kvar i endast få exemplar. I 1600- och 1700-talets Växjö användes sångboken av gymnasieeleverna (däribland Carl von Linné), som var skyldiga att sjunga vid alla gudstjänster i domkyrkan. Man kan även tänka sig att boken användes av de ”djäknar” (skolelever) som vandrade runt i staden och sjöng för att få lite mat och pengar till sitt uppehälle. Detta var en vanlig företeelse under denna tid.

Här kan du digitalt läsa i ”Växjöångboken”. Klicka på bokomslaget och bläddra i boken!” (citrat från bibliotekets webbplats) Biblioteket har haft hjälp av ett företag som heter Touch and turn som har fotograferat mängder av den äldre samlingen, bland annat Stephens balladsamling. Till sist fick vi se det finaste och det var Cal von Linnés egen anteckningsbok *Örtaboken* med bilder och växtbeskrivningar över vilka växter han såg. Boken är från 1725 då Linné var 18 år. I boken finns även hans skolschema.

Tack till Berit Linden som ordnade denna dag så utmärkt och tack till alla andra som tagit emot oss och gjort denna dag till en av de bästa dagar!

Länkar

Linnéuniversitetets bibliotek

<http://lnu.se/ub>

Echo musik

<http://www.echomusik.com/>

Stephens balladsamling

<http://bit.ly/tZpc30>

Önska i P2

<http://bit.ly/uNChwX>

Smålands musikarkiv

<http://www.smalandsmusikarkiv.nu/>

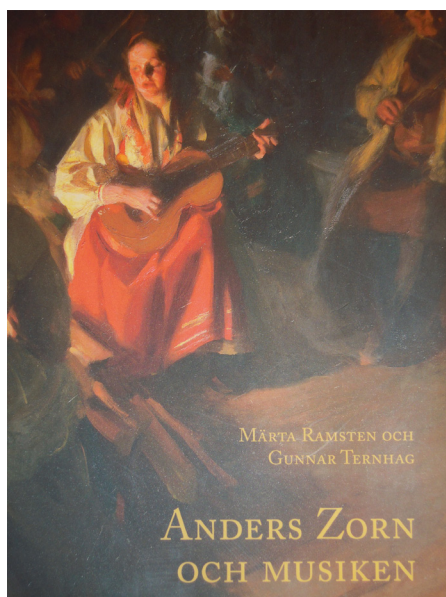
RISM

<http://www.rism.info/>

Om RISM

<http://www.muslib.se/ard/meromrism.html>

Zorn, Hodell och Pistolteatern på Arkivens dag

Bokomslaget till Anders Zorn och musiken.

Arkivens dag startade första gången 1998 och i år var det 220 arkiv som uppmärksammades. Målsättningen med Arkivens dag är att väcka intresse för arkivens verksamhet. Och det var verkligen intresseväckande det som presenterades på arkivens dag i Musik- och teatermuseets konsertsal lördagen den 12 november. Veslemöy Heintz från Musik- och teaterbiblioteket var konferencier.

Zorn och musiken

Märta Ramsten, som arbetat på Svenskt visarkiv i 30 år, har tillsammans med Gunnar Ternhag skrivit boken om Zorn och musiken år 2006. De fick uppdraget från Zornsamlingen i Mora som planerade en konstutställning med Zorns musikmotiv. Det var också 100 år sedan Zorn startade den första spelmanstävlingen i Gesunda, Mora.

Zorn föddes 1860 i Mora och dog 1920 i Mora. Han har gjort cirka 40 konstverk med musik- eller dansmotiv. Vi fick se en etsning av en icke namngiven kulla i Rättviksdräkt med gitarr, en icke namngiven kulla som sitter utan kläder och spelar gitarr, en etsning av fiolspelmanen Hins Anders men även pianospelande kvinnor och lutspelande män och kvinnor. Tavlan med Hins Anders gjorde han även i olja och den målningen stals från Waldemardsudde konstmuseum år 2000 och den är ännu inte funnen. Den mycket välbekanta målningen Midsommardans från 1897 skildrar en spontan danssituation som Zorn och Prins Eugen bevittnade. Prins Eugen uppmanade Zorn att måla av situationen och den målningen är den som Zorn tycker bäst speglar hans in-

nersta. Zorn spelade själv flera instrument såsom spilåpipa, occarina, gitarr, munspel och enradigt dragspel. Flera låtar han spelade har Nils Andersson upptecknat i Svenska låtar. Han sjöng också fint och Karlfeldt har skrivit en dikt som heter Kyrkosångaren om när Zorn sjunger i kyrkan.

När Zorn flyttade tillbaka till Mora märkte han att han inte hörde någon spela på kohorn. Han ville främja folkmusiken och se till att den inte glömdes bort. Han målade Lavas Margit som blåser horn och han startade spelmanstävlingar och spelmansstämmor. Zornmärket i silver, som delas ut till de som får kalla sig riksspelmän, har han skapat. Det finns ett fotografi från den första spelmanstävlingen i Gesunda 1906. Där ser vi Zorn sitta på en sten framför en skrinna som fungerade som scen. På skrinan spelar en man fiol och Zorn, folkmusikupptecknare Nils Andersson och rektor Anders Romson var domare. Svenskt visarkiv har gjort inspleningar från tävlingarna sedan 1970-talet.

Fullt ös på Pistolteatern

Bengt af Klintberg, känd etnolog och författare, berättade mycket spännande

Åke Hodells cd-omslag.

om sitt förflutna i Pistolteatern. Nytt för de flesta var att Bengt där sysslade med musik och teater. Bengt gick till Musik- och teaterbibliotekets arkivdepå i Gäddviken där kapslarna med Pistolteaterns program, recesjoner, affischer och annan dokumentation finns.

I början av 1960-talet hände det mycket på kulturområdet, gränserna mellan olika konstformer suddades ut och nya former uppstod. John Cage och pianisten David Tudor började med happenings och det gjorde även bildkonstnärer som Claes Oldenburg och Jim Dine. I denna anda startade Staffan Olzon och Bengt af Klintberg Litterärt musikaliskt laboratorium år 1962 på Rörstrandsgatan i Stockholm där de ordnade happenings. Konstnären Pi Lind och Staffan Olzon startade Pistolteatern 1964. Namnet kom från första bokstäverna i deras namn. Knutna till teatern var också Bengt af Klintberg, kompositörerna Lars-Gunnar Bodin, Folke Rabe, Åke Hodell och Lasse Werner och hans jazzkvintett. Lasse Werners kvintett improviserade som första programpunkt på teatern. Bengt spelade bland annat takskrammelharpa till ett stycke som framfördes. Pistolteatern bröt helt med konventionerna och publiken kunde inte känna sig trygg med vad som kunde hända. Sören

Brunes gjorde många scenografier och han tog sen över ledningen av teatern. En pjäs som splades var *Du ska inte begå skeppsbrott* av Pi Lind och den föreställningen innehöll mycket avancerad teknisk utrustning. Bengt af Klintberg skrev pjäsen *Lidner – skådespel i två akter* och föreställningen *Orangerimusik*.

“ “ I början av 1960-talet hände det mycket på kulturområdet, gränserna mellan olika konstformer suddades ut och nya former uppstod.

Läs gärna här <http://www.gitsolsson.se/Mummel%20i%20kon/nakencello.htm> om två plåthinkar i ett rep och en flicka som rullar ett ägg i ett kylskåp.

Den mest märkvärdiga föreställningen på Pistolteatern var Öyvind Fahlströms pjäs *En svensk neger* och *Hammarskjöld om Gud*, 1966. När det inte fanns något särskilt så improviserade man. Till exempel kunde skådespelarna, belysta med ultraviolett ljus, nakna smeta in sig med

färg. Det var helt enkelt fullt ös på Pistolteatern från 1964-1967 och sen blev det en långsam normalisering. Teatern flyttade till Torsgatan och började spela klassiker.

Elektronisk satori - bli ett med allt, 220 volt Buddha

Efter förfriskningar introducerade Mats Lindström dagens sista programpunkt. Mats Lindström är chef för Elektronmusikstudion. Fylkingen startade som en kammarmusikförening 1933. År 1952 hade Öyvind Fahlström en elektronmusikconcert på Fylkingen och från 1959 var Knut Viggen ordförande och radikaliserade föreningen. På 1960-talet ägnade sig Fylkingen åt performancekonst, videokonst och elektronmusik. Fylkingen samarbetade mycket med Moderna museet och dess chef Pontus Hulten. Medlemmarna i Fylkingen använde nästan Moderna museet som sin egen scen. År 1971 fick Fylkingen en egen lokal på Östgötagatan 33. Åke Hodell blev den första att göra ett verk i de nya lokalerna. Åke Hodell föddes 1918. Han var fältflygare under kriget och störtade 1941 men överlevde. Han skrev texter och komponerade elektronmusik med datorstyrda bilder till. Stycket som vi fick höra är gjort av Åke Hodell och heter 220 vilt Buddha. Bilderna är fulla av olika självporträtt och antimilitaristiska referenser. Syftet med stycket som ljudmässigt är dova upprepande sekvenser, är att vi ska uppnå elektronisk satori - att bli ett med allt!

Affischen för Arkivens dag.

Årets nätverksträff för musikarkiv

||| Inger Enquist, Musik- och teaterbiblioteket, Eric Hammarström, även foto, Svenskt visarkiv

Per Gudmundsson, chef för Folkmusikens hus.

Sedan ett antal år finns ett nätverk för svenska musikarkiv som brukar träffas en gång om året. Vid förra årets träff som arrangerades av Svenskt visarkiv inleddes ett samarbete med Musikbiblioteksföreningen och diskussioner om nätverket skulle kunna rymmas under föreningens paraply. Årets träff var förlagd till Folkmusikens hus i Rättvik den 10-11 november. Musikbiblioteksföreningens styrelse fanns på plats och hade också förlagt ett möte dit.

Årets träff inleddes med att chefen för Folkmusikens hus, den kände folkmusikern Per Gudmundsson, presenterade husets verksamhet och hur den växt fram. Bevara, berätta och berika är ledorden. Man använder ett audiovisuellt arkivsystem för musik och dans som kallas Fiol. Där kan man till de detaljrikt beskrivande posterna koppla ljud, bild och skannade noter. Mer

än 31 000 poster finns för närvarande tillgängliga. En ganska stor del av detta material finns i original på annat håll hos Svenskt visarkiv och Intitutet för språk och folkminnen, SOFI. Fiol utvecklas ständigt och har nyligen försetts med ett webbgränssnitt och kommer snart att publiceras online.

Bingsjöstämman och Ethno

I instrumentkammaren finns en permanent folkmusikutställning. Sommartid kompletterar man med tillfälliga utställningar om aktuella ämnen. Man sysslar också med eftergymnasial utbildning för Faluns musikkonservatorium. Dessutom har man blivit en regional huvudscen för folk- och världsmusik med 20-30 konserter årligen. Folkmusikens hus har också övertagit huvudmannskapet för Ethno, ett stort läger för folk- och världsmusik där ungdomar från hela världen möts, och hoppas det ska bli en kontinuerlig verksam-

het framöver. Bingsjöstämman, som är otroligt välbesökt, lever vidare och drivs i form av en förening där Folkmusikens hus är en av huvudaktörerna. Som så ofta när det gäller spelmannsstämmor, denna smått unika evenemangsform, är gränserna mellan musik och publik flytande, dygnet runt.

Tillsammans med Musik Gävleborg har man kartlagt situationen för invandrade musiker, bygger nätverk och skapar kontakter med musiklivets institutioner. Man har gett ut rapporten *Musik & mångkultur*.

Arbetet har successivt blivit allt bredare kulturhistoriskt sett. Sju personer arbetar fast på Folkmusikens hus samt några personer som betalas via arbetsförmedlingen. Annars finansierar man till stor del verksamheten själva, men hoppas få statligt stöd för verksamheten eftersom den är en nationell angelägenhet.

Arkivskola

Arkivskola var nästa ämne på schemat och Inger Enquist från Musik- och teaterbiblioteket vid Statens musikverk berättade om hur man bäst ordnar och förtecknar musikarkiv, hur arkivförteckningen ska se ut och vilka slags handlingar som bör höras samman och vad som går att gallra ut.

Umeå hardcore musikscen

Från Folkrörelsearkivet i Västerbotten kom Karin Holmgren och Susanne Odell som berättade om ett spännande dokumentationsprojekt rörande Umeå hardcore musikscen. Det var en folk- och ungdomsrörelse som växte fram i början av 1990-talet. Man propagerade för ett sunt leverne med vegankost och utan alkohol eller andra droger.

Skylten för Folkmusikens hus.

Rötterna fanns i USA från slutet av 1970-talet. Ungdomarna hade X-märken på händerna; ursprungligen betydde det att man var för ung för att få handla i baren. X-märket kom att bli en symbol för livsstilen straight edge. Scenen i Umeå var oftast ungdomsgården Galaxen. Politiskt aktiva satte 1994 Scans lastbilar i brand. Debatten i lokalpressen var het med anklagelser om att Straight edgerörelsen hade uppvisat ungdomar till att göra detta.

Karin och Susanne har blivit positivt bemötta i sitt dokumentationsarbete. De startade en facebook-grupp och på så vis får de kommentarer till sånt de lägger ut och kan efterlysa material. Idag har de 300 medlemmar/informanter, 200 videor och en stor klippsamling men inte så mycket klingande material. Ett omfattande digitaliseringsarbete pågår. De kompletterar med intervjuer och hittills har man intervjuat 10-15 personer, både aktiva, utsatta, poliser och personer som var med i publiken.

Målet är att bevara men även att tillgängliggöra och projektet har via Riksarkivet fått pengar för att göra en webbplats där insamlat material ska kunna

läggas ut. Europas hardcore-huvudstad Umeå har därmed blivit till kulturarv.

SMBF = Svenska musikbiblioteksforeningen

Birgitta Sparre presenterade SMBF och föreningens verksamhet och det diskuterades hur musikarkivens nätverk skulle kunna dra nytta av att vara med i föreningen.

Filmer

Efter dagens "seminerande" var det gott att få plocka åt sig av den delikata buffén på Bosses bistro. Därefter gick vi tillbaka till Folkmusikens hus för att se på två filmer med folkmusiktema ur arkivets gömmor. Den första handlade om Rättviks spelmanslags turné i USA:s svenskbygder 1956. Det var mycket påfallande hur det vedertagna berättandet i dokumentärfilmer har ändrats på dessa dryga femtio år. Somliga ord och beskrivningar skulle vara totalt omöjliga att använda sig av idag. Spelmännen verkade dessutom ha haft sina folkdräkter på under hela båtresan över Atlanten med Svenska amerikalinjens m/s Stockholm och i Amerika föll gamla svenskättlingar i gråt när de hörde sitt hemlands toner. Som en kontrast till den första filmens

nationalromantiska tema var den andra filmen en TV-dokumentär från 2004 om den egensinnige Malungsspelmannen och trollkarlen Wille Toors (1921-2008), även kallad Finnskogens Paganini. Det var ett mycket varmt porträtt av en musiker som gått sin egen väg oberoende av vad omgivningen tyckte och tänkte. Visst var också han en stor romantiker, men av ett något annorlunda slag.

Virtuella forskarrum

Under fredagen fortsatte sedan erfarenhetsutbytet musikarkiven emellan. Det första ämnet som avhandlades var de ständigt återkommande frågorna om upphovsrätt. I synnerhet när det gäller webbpublicering av material ur samlingarna är frågetecknen många. Vad får och bör man lägga ut och inte? Det finns flera aspekter att ta hänsyn till förutom den strikta upphovsrätten, som till exempel etiska aspekter gentemot de informanter som dokumenterats. Ett specialfall är hur man får handskas med material som spelats in från radio- och TV-sändningar. Här finns ännu många frågetecken att rätta ut. Diskussionerna gav väl egentligen inga slutgiltiga svar. Olika arkiv tycks också hantera de här frågorna lite olika. En möjlighet som man kan prova är att inrätta virtuella forskarrum på webben där man registrerar sig och loggar in för att kunna få del av materialet.

Intressant var Tommy Sjöbergs visning av Folkmusikens hus medieverkstad där digitaliseringen försigår. Här har man inte snålat på kvaliteten på utrustningen eftersom man vill nå ett så bra resultat som möjligt. Vi fick också höra på Dalarnas förmodligen äldsta inspelade ljud, en ingsjungning av *Prästens lilla kråka* från 1898.

Nätverksträffen avslutades med en informationsrunda där de olika arkiven berättade om sin verksamhet och vad som hänt sen sist. Här framkom också önskemål om att få fram en gemensam spelmansbiografi som kunde fungera som en auktoritetsdatabas. Innan vi skiljdes åt för att smälta våra intryck och se hur det kan påverka våra respektive verksamheter, bestämdes att nästa träff blir om ett år i Lund då Skånes musiksamlingar är värd.

Nina Hagen symbol för bokmässan

Nina Hagen

Bokmässan växer för varje år och det är en fantastisk upplevelse att vara med i myllret bland författare, böcker och besökare. Tänk vilken organisation det är och den fungerar märkvärdigt bra. Utställare

med utpräglad musikanknytning var Isabergs förlag, Löfqvisten förlag, Gehrman's musikförlag, Notfabriken, Bo Ejeby förlag, Reverb förlag och Tidskriften Opus. I år saknade vi Svensk musik som brukar ha en stor monter.

Är barnboksförfattare mer musikaliska än andra?

Årets bokmessa innehöll flera seminarier med musikanknytning. Det första jag var på hade rubriken: *Är barnboksförfattare mer musikaliska än andra?* Medverkande var Märten Sandén och Per Gustavsson. Märten är författare till barn- och ungdomsböcker såsom serien om Petrinideckarna. Han är också låtskrivare och har skrivit låtar till Charlotte Perrelli och Alcazar. Per är författare, illustratör och musiker, han har bland annat gjort musiken till skivan Prinsessans rockband. De samtalande anspråkslöst om sina musikaliska barndomsminnen. Per har också frågat barn vad de gillar för musik och fick svaret Erik Saade och Pippi. Färggranna schlagerartister är ofta stora idoler för barn. En bra barnskiva som Per framhöll är Bröderna Lindgrens *Vuxen barnmusik* från 2007. Märten har bestämt sig för att aldrig kritisera någons smak men talar gärna om engagemang och ambitioner. Han tycker att Dan Bornemarks skiva *Fruksallad* är en bra barnskiva. Något svar på rubriken fick publiken inte men lite trevligt samtal om musik för barn.

Dagens populärkultur är morgondagens finkultur!

Sarah Hagström och Per Berg från Gävle stadsbibliotek berättade om en ungdomssatsning de kallar Popcult. Satsningen vänder sig till unga vuxna

Bo Ejeby i sin egen monter.

cirka 19-26 år och det är fyra personer på biblioteket som arbetar med Popcult. De bjöd in norrmannen Stig-Elvis Furset, författare, Elvisimitatör och bibliotekskonsulent. Han har arbetat med liknande projekt i Norge och de samtalde om vad en ung vuxen är. Popcult vill satsa på ”Den goda berättelsen” och den finns i många former till exempel i TV-spel, serier och i tatueringar. Ansvariga bakom Popcult vill att biblioteket ska vara som en öppen scen. De har haft olika typer av events med hiphop, tävlingar i dj:ande, föreläsningar om gatukonst, guitar-hero-tävlingar, ordnat en så kallad live med tema förbjudna böcker, en tatueringssmäsas med catwalk och punk- och rockkonserter. I samarbete med Svenska kyrkan har de haft en skrivarkonstverkstad som de kallade Oh my God. Det är viktigt med ett bra kontaktnät och med marknadsföring. Popcult har använt facebook, hemsida, lokalradio och lokaltidningar men mest har informationen gått från mun till mun. Popcults devis är *Dagens populärkultur är morgondagens finkultur!*

Sångbart – Alf Henriksson och musiken

Christer Åsberg är huvudredaktör för en ny bok om författaren Alf Henrikssons musikaliska sida utgiven av Alf Henriksson-sällskapet. Alf Henriksson föddes 1905 i Huskvarna och växte upp med bruksmusiken där. Hans första diktsamling kom 1927 och heter *Jazzrytm*. Han bodde granne med tonsättaren Lars-Erik Larsson och skrev texten till *Larssons schlager Obligationsmarschen*

1940 och *Det går över*. Sångaren Hans Josefsson och pianisten Anders Ottoson framförde *Det går över* och flera andra sånger under seminariet. Alf Henriksson skrev också texten till Hilding Rosenbergs opera *Resan till Amerika*. Han har också samarbetat med tonsättare som Hugo Alfvén, Daniel Börtz, Daniel Helldén, Nils Lindberg och Robert Sund. Alf översatte flera operatexter till exempel Britten *En midsommarnattsdröm*, Verdis *La Traviata* och Mozarts *Trollflöjten*. Seminariet avslutades med sången *Roslagsvår* med musik av Hugo Alfvén.

Ett Ludwig-fan till ett annat om Beethoven

Åke Holmquist samtalade med pianisten Hans Pålsson om sin nyutkomna bok på 974 sidor om Beethoven. Åke Holmquist har arbetat med boken i 10 år men haft Beethoven som sitt stora intresse i 50 år. Åke vann som tonåring frågetävlingen ”Kvitt eller dubbelt” i TV 1961 på ämnet Beethoven. Han har varit chef för Stockholms konserthus och Musikaliska Akademiens ständige sekreterare. Hans Pålsson har nyligen framfört Beethovens alla 32 sonater utantill, 600 notsidor, 12000 tecken. Beethoven föddes 1770 i Bonn och dog i Wien 1827, 56 år gammal. Åke Holmquist slog hål på myten att Beethoven skulle vara ett missförstått geni. Beethoven slog igenom tidigt och hans samtid förstod att han var en gigant under sin livstid. Han var en lysande pianist och improvisatör. När han är cirka 27 år blir hans hörsel sämre men han håller det hemligt i 4-5 år. Då berättar han för några vänner om sin ångest för hörseln. 1802 är Beethoven 31 år när han kommer ur sin kris och väljer att fortsätta leva och komponera. Han slutar spela när han är 40 år men komponerandet påverkas inte av dövheten. På det personliga planet har Beethoven mycket bekymmer för en brorson som han processar om att få ta hand om sedan brodern dött. Från 1817 kommunicerar Beethoven via griffeltavlor eller notishäften. Dessa notishäften är ett unikt källmaterial. Beethovens siste assistent Anton Schindler räddar 400 häften efter Beethovens död men när han märker att Beethoven talat illa om

honom när han inte var med så slänger han 200 av häftena och förfalskar en del av anteckningarna. I häftena framkommer att Beethoven var extrem i sina känslor med många vredesutbrott men han var också humoristisk och en ordvrängare. Han hade svårt att fatta beslut om annat än sin musik. Han tyckte inte om att resa och han var avskysvärd mot sitt tjänstefolk men generös mot sina elever och han var kroniskt förälskad. Han förälskade sig i kvinnor som var gifta eller som var från en annan klass och han fick alltid nej. Beethoven blev invald i svenska Musikaliska akademien 1824 och blev själaglad och skrev ett brev till Karl XIV Johan och tackade.

”Punk rock is also political music”

Gabriel Byström, kulturchef på Göteborgsposten, hade till uppgift att intervjua Nina Hagen som var det stora dragplåstret på årets bokmäsas. Hon prydde T-shirtar, tygkassar och trycksakerna från bokmässan. Föreläsningssalen var fullsatt. Nina Hagen är född 1955 i Östberlin. Hennes mamma är skådespelerska och pappa är manusförfattare. Efter föräldrarnas skilsmässa träffade mamman vissångaren och författaren Wolf Biermann. Han blev utvisad ur Östtyskland och Nina och hennes mamma följde efter till Västtyskland 1976. Nina började tidigt spela teater och sjunga. I Västtyskland startade hon Nina Hagen band och spelade punk. Nina Hagen är influerad av Brecht och Eisler. ”Punk rock is also political music” Hon har också gjort flera soloskivor. Gabriel Byström frågade vad som fick henne att skriva boken *Bekännelser* (Bekännelse) och fick en predikan till svar. Hon berättade om när hon som tonåring i ett LSD-rus mådde mycket dåligt (never ending pain) och ropade till Gud om hjälp. Hon hade en nära-döden-upplevelse och mötte Gud och talade med honom. Efter det var hon inte längre blyg. God can help us here and now! Ninas föräldrar var ateister men en kär moster var troende katolik. Hon lät döpa sig 2009. Hon är ambassadör för en kristen friskola och hon stödjer en organisation som ska skydda mot tvång inom psykiatri. Nina Hagen avslutade med att ta fram gitarren och sjunga för oss.

Ugglas noter

Madeleine Uggla.

I augusti 2010 ringde Madeleine Uggla till Musik- och teaterbiblioteket och sa att nu är jag 90 år och har börjat sortera bland mina noter och böcker. Vill ni komma och titta? En dag på våren och en dag på hösten 2011 åkte jag hem till Madeleine i hennes vackra hem i Huddinge. Hon bjöd på omelett med kantareller som hon plockat själv och berättade om sitt innehållsrika liv präglat av musik.

Med mig tillbaka till biblioteket fick jag böcker, artiklar, pressklipp och noter. Materialet förvaras i bibliotekets arkivdepå i Gäddviken, Nacka. Här en länk till arkivförteckningen som arkivarie Inger Enquist har gjort: <http://www.muslib.se/ard/for-teckningar/uggla.pdf>

”Min mamma var mycket viktig för mig. Hon föddes 1899 och bodde på Boxholms säteri. Sen flyttade de till Linköping. Hon var krigssköterska under 1:a världskriget. Mamma gifte sig med kompositören Olof Thiel och de var 20 respektive 21 år när jag föddes

1920 och ett år senare föddes min bror. När jag var sex år skiljdes mina föräldrar. Min mor bildade Märthaskolan, en sömnadsskola, tillsammans med Marg von Schwerin som öppnade i Stockholm 1927 för överklasskvinnor däribland prinsessor.

Min bror fick börja spela piano när han var fyra år. Jag var ett år äldre och ville också spela och fick börja på Wohlfarts pianoskola 1926. Jag fick öva på ett målat klaviatur i papper på salsbordet. Jättetråkigt.

Min mamma tog mig till Stockholms privata konservatorium där läraren Fredrik Saul fanns. Han sjöng och använde olikfärgade bollar för olika toner och eleverna fick improvisera. Jag gick i samma grupp som Birgitta Nordenfelt. Selma Nordström var vår pianolärare. Selmas var syster till tonsätaren Gustav Nordqvist. (Birgitta Nordenfelt startade en pianoskola och fick i uppdrag att undervisa prinsessorna. Jag anställdes av Birgitta och började undervisa läkarbarn på Karolinska sjukhuset i pianospel i ett källarrum.)

Jag sökte in till Kungliga musikhögskolan och spelade upp 1/9 1939. De tog in fyra elever. Jag var aspirant det första året på musiklejarutbildningen. Tobias Norlind var lärare i musikhistoria och Hjalmar Thorell var lärare i musikteori men undervisningen var mycket torftig. Jag hospiterade, det vill säga gick praktik på olika skolor och följde undervisningen i musik. Gottfrid Boon var min pianolärare och han var en utmärkt pedagog. Jag spelade även fiol eftersom det hörde till att man skulle spela ett stråkinstrument också.

Jag var med i Eric Ericssons kammarkör när den startade. Vi övade hemma hos Eric's mamma och vi sjöng lite av varje. Sen for Eric till Schola cantorum i Schweiz och vidareutbildade sig. Sven-Erik Bäck, Arne Mellnäs, Solveig Grippe, Olle Bodén och Ingvar Lidholm blev mina nära vänner och vi lärde känna varandra på musikhögskolan. Vi skulle sjunga Ingvar Lidholms *Laudi* i kammarkören men det var så svårt.

Vi fick veta att Rikskringskastning i Norge skulle göra den och då ville Eric Ericsson också göra den. *Laudi* innehåller ett spektrum av tonkombinationer och oktavparalleller som vi inte var vana

vid. Det blev rent först när kören placerades i kvartetter. Jag var i altstämman och det var en oerhört stark upplevelse att sjunga *Laudi*. Det gav mig hjärtklappning. *Laudi* gav mig grunden till den moderna körmusiken.

År 1950 stötte jag på ett vägsål. Jag valde mellan att äga mig åt pedagogik eller att sjunga. Jag hade sång för hovsångerskan Marianne Mörner och sångpedagogen Ingeborg Bergling. Min debutkonsert hölls i Stockholms konserthus, Lilla salen. Jag gjorde också en del kyrkokonserter i södra Sverige tillsammans med Birgit Nilsson. Men jag valde pedagogiken, jag ville värna om sång som ett uttryck för vardagsliv. Jag var med och startade Svenska Röstpedagogers Förbund där jag också var ordförande 1959–1976.

Gehörslära är ett av mina stora intressen och jag märkte att det saknades studiematerial för musikundervisning för barn. Jag sökte och fick bidrag och

“ Jag fick öva på ett målat klaviatur i papper på salsbordet.

Jättetråkigt.

ordnade en studiecirkel där deltagarna gick igenom alla musikskolor för barn som vi hittade. Denna studiecirkel blev kärnan till SMI, Stockholms musikpedagogiska institut som jag startade 1960. Under 1 år var jag musiklehrare på Inggesunds folkhögskola för att jag ville få erfarenhet och ge SMI ryggrad. Jag var rektor för SMI från 1960 till 1981 och därefter konstnärlig ledare och styrelseordförande till 1991.”

SMI utbildar instrumental- och sångpedagoger och är en stiftelseägd fristående högskola. År 2010 firade SMI 50-årsjubileum, en film om SMI finns här: <http://www.youtube.com/watch?v=Qec-Syhs3fs>

Några av Madeleine Ugglas utgivningar

- *Sångröstens behandling*, 1960
- *Gehörsträning - grundkurs* 1964
- *Musikalisk grammatik – grundbok i gehör och musikleära* 1964
- *Sångrösten som huvudinstrument*, tillsammans med Ulla Moberg 1976
- *Lifvets njutning : 40 svenska sånger 1790-1976*, hög och låg sättning, 1980
- *För kör* 1979
- *Sång för envar*, tillsammans med Ulla Moberg, 1984

Läs mer om Madeleine Ugglas

Liljas Juvas, Marianne : *Madeleine Ugglas sångpedagogik och sångpedagogiska litteratur*, C-uppsats i musikpedagogik, 60 p. : Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, 2000

Baksidan av tidningen pryds av baksidan av noten Tomtens skurpulver-vals av Sten Bergkvist (1927?)

Summary in English

In this year's last issue you can read about

- The famous singing teacher Madeleine Ugglas, who started a music school in Stockholm fifty years ago. She has donated her archive to The Music and Theatre Library in Sweden.

- The Music and Theatre Library of Sweden celebrated its 240th birthday with a whole day of seminars. The audience listened to very interesting lectures about

- Pehr Frigel, (1750-1842), the first archivist of the library,

- Utile Dulci, a collection in the library with printed music from the 18th century

- Helena Munktel, (1852-1919), a female Swedish composer

- The Royal Swedish Academy of Music and its relationship with Swedish folk music

- Problems with finding and editing useful printed music from original scores and establishing what the original really is

- A tribute to music libraries in general and the importance of music libraries for a conductor

- the Swedish composer Wilhelm Peterson-Berger (1867-1942)

- According to this anniversary, you can read about The Royal Swedish Academy of Music which held its 240th commemoration day. The Crown Princess Victoria gave medals and prizes to Swedish composers, musicians and music teachers. We also listened to music and lectures about the famous singer Jussi Björling who was born 100 years ago.

- November 12th was the National Archive Day in Sweden. The Music Development and Heritage Sweden arranged a day in The Music and

Theatre Museum in Stockholm. We listened to lectures about

- Anders Zorn (1860-1920), famous Swedish painter, and his relation to music

- Pistolteatern, an experimental theatre in Stockholm in the 1960s.

- Åke Hodell (1919-2000), composer, and his electronic music piece “220 Volt Buddha” which we also had the opportunity to listen to.

- Göteborg Book Fair takes place every year and you can read descriptions from this year's seminars and exhibitors in connection with music. Åke Holmquist presented a new book about Beethoven which he has worked on for 15 years. Nina Hagen, the famous rock singer, was this year's greatest name and she presented her book *Bekentnisse*.

- Folkmusikens hus, (The House of Folk Music), is located in the small city of Rättvik in the beautiful landscape Dalecarlia. Here music archivists and librarians met and learned more about the Swedish folk music, the hardcore scene in Umeå - a city in the north of Sweden. Joint problems for music archives were also discussed.

- The Swedish IAML society arranged a meeting in the city of Växjö with lectures about

- medieval ballads

- Önska i P2, a Swedish radio program for classical music

- Smålands musikarkiv, a local archive for folk music and popular music

- Old printed music in Växjö public library, and a note book that belonged to the famous Swedish botanist Carl Linnaeus.

**GOD JUL
OCH GOTT
NYTT ÅR**

ÖNSKAR
MUSIKBIBLIOTEKSNYTT!

KRAFT - SKUR - PULVER TOMTEN

nr.4
2011